

*С. С. Малиш,
студент V курсу 2 групи
Інституту підготовки юридичних кадрів
для СБ України,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, м. Харків*

ОКРЕМІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ З НЕПОВНОЛІТНИМИ, ЗАСУДЖЕНИМИ ДО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

Як відомо, метою будь-якого покарання є не тільки кара злочинця за вчинений злочин, а також його ресоціалізація, що переслідує превентивну ціль, яка має подвійний характер: з одного боку, це виправлення особи, яке передбачає недопущення вчинення нею злочину повторно, а з іншого – перевиховання злочинця таким чином, щоб він не ніс суспільної небезпеки після відбуття покарання.

Тому надважливим аспектом ресоціалізації осіб, засуджених до позбавлення волі, є соціально-виховна робота, що має проводитися в місцях відбування покарань. Важливим позитивним моментом виступає те, що необхідність і обов'язковість виховної роботи із засудженими передбачена в національному законодавстві. Ведеться вона як на індивідуальному, так і груповому рівнях. Проте перш за все необхідно дати визначення поняття «соціально-виховна робота». У національному законодавстві (а саме у ст. 123 Кримінально-виконавчого кодексу України) соціально-виховна робота розуміється як цілеспрямована діяльність персоналу органів і установ виконання покарань та інших соціальних інституцій, спрямована на досягнення мети виправлення і ресоціалізації засуджених [3]. Дане визначення не розкриває суті такого явища, як соціально-виховна робота. Додамо, що серед усього масиву теоретичних, доктринальних дефініцій найбільш ємною та обґрунтованим є трактування соціально-виховної роботи як цілеспрямованої професійної діяльності відповідних суб'єктів, яка полягає в здійсненні зовнішнього впливу на поведінку засудженого в нормативно закріпленій формі, визначеними засобами і методами [5].

При розгляді саме соціально-виховної роботи на окрему увагу заслуговують такі категорії засуджених до позбавлення волі, як неповнолітні, оскільки, враховуючи уразливість цієї категорії, держава забезпечує особливе ставлення до них. Спеціальні норми щодо поводження з такими особами містяться у главі 21 Кримінально-виконавчого кодексу України, окремих статтях Кримінального кодексу України та підзаконних нормативно-правових актах, зокрема, наказі Міністерства юстиції України від 09.01.2013 р. № 65/5,

який закріплює типові положення про батьківський комітет при виховній колонії; постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження положень про спостережні комісії та піклувальні ради при спеціальних виховних установах» від 01.04.2004 р. № 429; наказі Мін'юсту № 2300/5 від 04.11.2013 р. «Про організацію соціально-виховної та психологічної роботи із засудженими» та ін.

Складність цього питання полягає в тому, що при роботі з уразливими категоріями засуджених неабияку вагу має саме індивідуальний підхід, адже неповнолітні перебувають у специфічному психоемоційному становищі, зумовленому різними чинниками.

Розглядаючи особливості соціально-виховної роботи з неповнолітніми засудженими, необхідно диференційовано підходити до різних категорій неповнолітніх (оскільки діапазон – 14 до 18 років), адже цей період є надзвичайно складним у розвитку особи, оскільки в організмі відбуваються фізичні та психологічні зміни, такі як статевий розвиток, становлення світогляду, ціннісних орієнтирів тощо. Неправильний вплив або його цілковита відсутність можуть безповоротно спотворити сприйняття зовнішнього світу підліткам, що неодмінно вплине на його подальшу поведінку в соціумі. Виходячи з цього доцільним було б, крім іншого, поділяти неповнолітніх засуджених при навчанні з урахуванням їх вікової категорії, а не залежно від того, на якому рівні знань середньої освіти вони знаходяться. Так, відповідно до статистичних даних, із загальної кількості неповнолітніх засуджених близько 89 % навчаються в загальноосвітніх школах II–III ступенів, що розташовані на території колоній, серед яких 42,5 % – у школах II ступеня (6–9 класи) та 57,5 % – III ступеня (10–11 класи). Проте серед них відповідають віку учнів школи II ступеня лише 7,8 %, а учнів школи III ступеня – 39,7% [2], тобто теоретично в одному класі можуть навчатися неповнолітні різного віку, що з огляду на швидкоплинність та різноманітність розвитку осіб у цей період їх життя може негативно позначитися на засуджених молодшого віку.

Як відомо, більшості злочинів, що вчиняються як неповнолітніми, так і повнолітніми особами, передують ряд негативних умов і обставин, що є детермінантою між самим діянням та його умовами. У випадку ж неповнолітніх засуджених до позбавлення волі позитивним, на нашу думку, є елемент того, що під впливом соціально-виховної роботи існує більше шансів провести ефективну ресоціалізацію особи, тобто працівникам соціально-виховної служби, яка обов'язково створюється у виховних колоніях, необхідно з особливою сумлінністю ставитися до виконання своїх обов'язків щодо огляду технічного стану приміщень, де перебувають засуджені, виявлення предметів, виробів і речовин, які засудженим мати заборонено і які вилучені з цивільного обігу; аналізу стану виконання індивідуальних програм роботи із засудженими та періодично здійснювати оцінку ступеня виправлення засуджених; проводити

щоденні інформаційні години із засудженими; виявляти та попереджувати конфліктні ситуації між засудженими; своєчасно надавати представникам інших служб установи інформацію про засуджених, яка має значення для їх виправлення та безпеки [4].

Отже, запорукою успіху в ресоціалізації засуджених є уміння застосовувати ефективні засоби соціально-педагогічного впливу, наукове обґрунтування виховних програм і технологій, створення умов для їх реалізації. Усе це досягається за допомогою гуманістичного, особистісно спрямованого підходу до виховної роботи в умовах установ виконання покарань для неповнолітніх і вимагає передусім гуманних взаємовідносин між співробітниками і засудженими, визнання цінності людини, котра відбуває покарання у виді позбавлення волі, як особистості [6].

Ще однією проблемою, яка, на нашу думку, має вирішуватися засобами соціально-виховної служби, є неофіційний статус засудженого у виховній колонії. Мова йде про так звані ієрархічні групи («масті»), яких виділяється чотири : 1) формальні лідери («актив»), призначаються керівництвом установи і співпрацюють із ним; 2) неформальні лідери («блатні»), що ідентифікують себе як складову злочинного світу; 3) основна маса («пацани») – особи, які нейтрально ставляться до злочинного світу; 4) аутсайтери («ображені») – особи, які відкинуті злочинним світом, виконують найбруднішу роботу [1]. Важливість ефективного керування подібними рухами у кримінальному середовищі неповнолітніх і мінімізації негативного впливу такої градації на засуджених полягає у запобіганні формуванню у свідомості підлітків самовизначення себе як складової злочинного світу у «позитивному» розумінні.

Проаналізувавши нормативну базу, яка регулює досліджуване питання, можна зробити висновок, що питання неформального поділу злочинного середовища на групи у виховних колоніях прямо не передбачене жодною нормою, що логічно. На нашу думку, враховуючи важливість даної проблеми у соціально-виховній діяльності, доцільно було б закріпити в законодавстві обов'язок соціально-психологічної служби або ж піклувальної ради відслідковувати, запобігати й припиняти утворення таких неформальних груп, що має унеможливити замовчування або запліскування очей на реалії сьогодення, коли існує така умовна градація серед неповнолітніх засуджених, але через відсутність прямого обов'язку реагувати на це (а якщо нема обов'язку, нема і відповідальності) ефективних дій не вчиняється.

Таким чином, варто зазначити, що досліджуване питання залишається актуальним і перспективним для вивчення, оскільки ресоціалізація неповнолітніх засуджених є надважливим завданням держави, адже недопущення вчинення цими особами злочинів повторно та забезпечення їм можливості стати повноцінним членом соціуму є однією із складових попередження злочинності. Метою наступних досліджень доречно буде обрати

визначення ефективних методів соціально-виховної роботи, які мають бути додатково впроваджені в індивідуальних соціально-виховних програмах.

Список літератури

1. Замула С. Ю. Профілактика впливу кримінальної субкультури на неповнолітніх засуджених у спеціальних виховних установах: навч.-метод. посібник / С. Ю. Замула. – Біла Церква: ДПТСУ, 2011. – 240 с.

2. Карман О. Л. Соціально-педагогічний портрет особистості неповнолітнього засудженого / О. Л. Карман // Вісник. – 2013. – № 39. – С. 227–237.

3. Кримінально-виконавчий кодекс України № 1129-IV від 11.07.2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1129-15/paran81#n81>

4. Про організацію соціально-виховної роботи із засудженими: наказ Міністерства юстиції України № 1863/24395 від 04.11.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1863-13/page>

5. Таволжанский А. В. Определения понятия социально-воспитательной работы с осужденными к лишению свободы в Украине / А. В. Таволжанский // Экономика и право Казахстана. – 2013. – 19 (451). – С. 43–47.

6. Фляк М. Робота із неповнолітніми засудженими в пенитенцарних установах як сфера діяльності майбутнього педагога / М. Фляк // Молодь і ринок. – 2010. – 10 (69). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2010_10_21

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

**КАФЕДРА КРИМІНОЛОГІЇ
ТА КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА**

***ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СИСТЕМИ
УКРАЇНИ***

*Матеріали круглого столу
студентів, аспірантів, молодих учених*

(4 квітня 2017 року, м. Харків, Україна)

ТОМ 1

Харків
2017

УДК 343.8
ББК 67.309 (4УКР)

Організаційний комітет:

Гетьман А. П. – голова організаційного комітету, проректор з наукової роботи Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, доктор юридичних наук, професор, академік Національної академії правових наук України;

Головкін Б. М. – заступник голови організаційного комітету, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Ткачова О. В. – відповідальний секретар, кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Автухов К. А. – кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Таволжанський О. В. – кандидат юридичних наук, асистент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Перспективи реформування кримінально-виконавчої системи України: матеріали круглого столу студентів, аспірантів, молодих вчених (4 квітня 2017 року, м. Харків): в 2т. / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого; за ред. А.П. Гетьмана, Б. М. Головкина та інш. – Харків : Юрайт, 2017. – Т1 ., – 251 стр.
ISBN – 978-966-2740-95-0

У збірник увійшли наукові доповіді та тези виступів учасників круглого столу, присвяченого перспективам реформування кримінально-виконавчої системи України.

Матеріали подані в авторській редакції.

The collection made scientific reports and abstracts of the participants of the round table devoted to the prospects of reforming the penal system of Ukraine. Materials for were presented by the authors.

ISBN – 978-966-2740-95-0

УДК 343.8
ББК 67.309 (4УКР)

© Гетьман А.П., Головкін Б.М. та інш., 2017
© “Юрайт”, 2017

ЗМІСТ

Андрєєв Є. О.	Гуманізація кримінально-виконавчого законодавства.....	3
Атрєп'єва М. Р.	Актуальні проблеми виконання та відбування покарань у місцях позбавлення волі.....	7
Біленький Д. В.	Перспективи реформування кримінально-виконавчої системи України: щодо внесення змін до «Закону Савченко».....	10
Бойко В. О.	Поняття «злісне порушення встановленого порядку відбування покарання»: спірні моменти.....	13
Борох Ю. О.	Реалізація принципу справедливості під час відбування покарання.....	16
Бумба О. А.	Пробачія та стан упровадження в Україні.....	19
Васюк О. О.	Проблемні питання виконання покарання у виді штрафу.....	23
Вручинський Д. Г.	До питання визначення законного інтересу засуджених.....	28
Гавенко Т. Ю.	Проблеми виконання покарання у виді довічного позбавлення волі.....	31
Герасименко С. С.	Спонування засуджених до зразкової поведінки: метод «батоба» чи «пряника»?.....	35
Горшкова Я. С.	Про деякі проблемні питання, що виникають під час виконання покарання у вигляді штрафу.....	39
Дейнека П. В.	Перевищення меж при застосуванні заходів фізичного впливу в установах виконання покарань.....	43

Дорощенко К. В.	Відповідальність за несплату або ухилення від сплати штрафу.....	45
Дубанич М. Ю.	Правовий статус засуджених: до питання конституційного забезпечення права на працю засуджених до позбавлення волі.....	47
Дубровін С. І.	Використання категорії «ресоціалізація» стосовно неповнолітніх засуджених: окремі аспекти.....	50
Євтушенко Д. О.	Процес ресоціалізації неповнолітніх, звільнених з установ виконання покарання.....	53
Загурська А. В.	Щодо права засуджених на листування..	56
Зайкова Я. Ю.	Ресоціалізація при відбуванні покарання у виді арешту та обмеження волі: порівняння ефективності.....	60
Зосіч М. Ю.	Звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають малолітніх дітей.....	64
Кирилюк С. О.	Надання державній кримінально-виконавчій службі слідчих функцій.....	68
Кишеня В. С.	Наглядова пробація у Сполучених Штатах Америки. Перспективи застосування іноземного досвіду в Україні.....	72
Клименко С. С.	Проблемні питання звільнення від відбування покарання вагітних жінок.....	75
Клімашевський В. Д.	Проблемні питання процедури помилування в Україні.....	79
Коваль В. В.	Перспективи створення подвійної системи регулярних пенітенціарних інспекцій в	

	Україні з урахуванням досвіду зарубіжних країн.....	83
Козаченкова Д. С.	Щодо законних інтересів як елементу правового статусу засуджених.....	87
Козачок М. М.	Проблеми виправлення та ресоціалізації засуджених.....	89
Козій Н. А.	Введення інституту приватного виконання рішень.....	92
Крячко Л. Ю.	Особливості правового регулювання користування засудженими глобальною мережею Інтернет.....	96
Кудрявцева В. В.	Умови праці засуджених до позбавлення волі: деякі питання	100
Левандовська І. В.	Громадські роботи: міжнародний досвід і Україна.....	103
Левіна О. О.	Тактика виявлення осіб, схильних до суїциду. Профілактика суїцидів серед засуджених та осіб, взятих під варту...	107
Лисенко О. Е.	Розбіжності у визначенні поняття «громадські роботи» за Кримінальним та Кримінально-виконавчим кодексами України.....	110
Лукашова Є. В.	Соціально-виховна робота із засудженими (мета та способи).....	115
Малиш С. С.	Окремі аспекти соціально-виховної роботи з неповнолітніми, засудженими до позбавлення волі.....	119
Мартинюк Н. В.	Прихована проблема відповідальності осіб за ухилення від відбування покарання у виді громадських робіт.....	123
Масловська Ю. Ю.	Працевлаштування осіб, звільнених з місць позбавлення волі: окремі аспекти..	126
Мельник М. Г.	Застосування фізичного впливу,	

	спеціальних заходів, зброї до засуджених.....	129
Мешков С. В.	Ресоціалізація неповнолітніх засуджених.....	132
Мироненко А. А.	Міжнародний досвід пробації.....	134
Моржановська А. І.	Право на користування Інтернетом засуджених, які відбувають покарання, пов'язані з позбавленням волі.....	138
Насібулліна Н. Р.	Цілі покарання.....	141
Носач Є. О.	Досудова пробація як елемент оновлення системи юстиції України.....	146
Павельчук Д. А.	Виховання та перевиховання засуджених до позбавлення волі.....	147
Павленко В. О.	Чи можливе виправлення осіб, засуджених до довічного позбавлення волі?...	151
Павлуцька В. І.	Цілі покарання та кримінально-виконавчого законодавства.....	154
Пастушок Б. М.	Виправлення і ресоціалізація засуджених.....	157
Певень М. М.	Проблеми здійснення процедури помилування в Україні.....	160
Пищик К. О.	Спірні питання запровадження слідчих підрозділів Державної кримінально-виконавчої служби.....	163
Рева Н. М.	Щодо питання застосування громадських робіт.....	166
Романченко Д. І.	Щодо питання про міжнародно-правові правила поведіння із неповнолітніми засудженими.....	169

Руденко А. М.	Діяльність громадських організацій та їх вплив на кримінально-виконавчу систему України.....	173
Самойленко М. С.	Проблемні питання оцінки ефективності роботи органів і установ виконання покарань.....	177
Святокум А. Ю.	Запровадження центрів пробації для неповнолітніх осіб.....	181
Сергієнко В. М.	Місце суспільно корисної праці в системі заходів ресоціалізації засуджених до позбавлення волі	184
Синявський М. А.	Виправлення засуджених до позбавлення волі : міф чи реальність?...	189
Слюсар Д. Ю.	Впровадження приватних установ виконання покарання в Україні.....	192
Смиковська А. М.	Місце духовної та благодійної опіки церков у системі виховного впливу на засуджених осіб.....	194
Тарапунець В. В.	Загальна характеристика покарання у виді виправних робіт та відмежування його від виправних робіт як адміністративного стягнення.....	197
Тертична А. А.	Інститут пробації: необхідність подальшого впровадження в Україні.....	201
Ткачова А. С.	Виконання покарання у виді арешту: проблемні питання.....	204
Ткачук А. О.	Право засуджених на користування глобальною мережею Інтернет – нові можливості для ресоціалізації та соціальної адаптації засуджених.....	207
Федорець А. Є.	Інститут закінчення строків давності виконання обвинувального вироку як підстава для звільнення особи від	

	відбування покарання.....	210
Хакімова М. Т.	Порівняльний аналіз застосування заходів безпеки в установах виконання покарань України та Естонії.....	21
Харченко Я. Є.	Щодо питання реалізації досудової пробації 17 в Україні.....	
Шевченко А. І.	Кримінально-виконавча характеристика засудженої особи.....	221
Шпарага Д. Ю.	Умовно-дostroкове звільнення від відбування покарання.....	225
Штефан Є. О.	Форми впливу соціально-виховної роботи на засуджених до довічного позбавлення волі.....	290
Штокало Т. В.	Соціально-виховна робота із засудженими до позбавлення волі.....	233
Шутов Д. К.	Деякі проблеми покарання у виді виправних робіт.....	236
Шутова Л. М.	Міжнародно-правовий аспект виконання громадських робіт.....	239
Ярова А. В.	Громадський вплив як засіб ресоціалізації засуджених.....	243

Наукове видання

***ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СИСТЕМИ
УКРАЇНИ***

*Матеріали круглого столу
студентів, аспірантів, молодих учених*

(4 квітня 2017 року, м. Харків, Україна)

Відповідальний за випуск: Головкін Б. М.

Підп. до друку 26.05.2017. Формат 60x84¹/₁₆. Папір офсетний.

Друк: ризограф. Ум. друк. арк. 17,5. Облік.-вид. арк. 12,93.

Тираж 30 прим. Зам. № 114911. Ціна договірна.

Друкарня «Аладдин-Принт»

61023, м. Харків, вул. Сумська, 4, оф. 8

Тел.: (057) 764-72-11 <http://aladdin-print.ua>

Свідоцтво про державну реєстрацію В00 № 966600 від 28.03.2003 р.